

Julija Pelc

univ. dipl. psih., specialistka za psihološko svetovanje, geštalt psihoterapevtka, supervizorka

asist. dr. Tanja Šraj Lebar,

univ. dipl. psih., integrativna psihoterapevtka

PODPORA UČENCU Z IZKUŠNJO SPOLNE ZLORABE

UVOD

Besedna zveza *spolna zloraba* v nas lahko vzbudi različne, pogosto neprijetne občutke (npr. strah, sram ...). Tak odziv ni nenavaden. Pomembno je, da se občutkov zavemo, tudi iz razloga, da ne preslišimo razkritja učenca in/ali se morda celo ne odzovemo, ko spregovori o svoji izkušnji.

Pedagoški delavci in drugi odrasli, ki z učenci vzpostavljate spoštljiv odnos, osnovan na varnosti in zaupanju, boste z večjo verjetnostjo doživeli, da vas bodo učenci v stiski izbrali za zaupno osebo. O nekaterih stiskah, kot je na primer tudi spolna zloraba, učenci težko spregovorijo, zato je ključno, da si vzamete čas in jim v teh trenutkih potrpežljivo prisluhnete. Izbrani ste, ker ste z učencem stkali dober odnos in vas le-ta vidi kot gotovo pomoč pri spoprijemanju s svojo stisko. Odgovornost vseh odraslih je, da se odzovemo, povežemo z internim timom in ravnamo skladno s *Protokolom za ravnanje ob zaznavi in obravnavi spolnega nasilja in spolnega nadlegovanja v vzgojno-izobraževalnih zavodih*.¹ Protokol daje celovito informacijo o prepoznavi znakov in posledic, razmejevanju odgovornosti, dolžnosti in korakih ukrepanja ter drugih pravnih vidikih. V nadaljevanju bova nanizali le najključnejše informacije o prepoznavi in reagiranju, ki so lahko prvo pomagalo v situacijah povezanih z vsebinami spolne zlorabe.

O spolni zlorabi otroka govorimo, kadar odrasli ali drug otrok oz. mladostnik izkoristi otrokov podrejeni položaj, telo, neizkušenost, radovednost, čutnost, potrebo po potrditvi ... Lahko gre tudi za grožnjo z javno objavo spolnih vsebin o žrtvi. Je ena od oblik spolnega nasilja. Najpogostejše so zlorabitelji osebe znotraj širšega ali ožjega družinskega kroga, ki jih učenec pozna in jim zaupa in bi ga morale varovati, negovati in zanj skrbeti.

Spolna zloraba je lahko kontaktna (fizična), nekontaktna ali kombinacija obeh.

Nekontaktne	Kontaktne
• pripombe s seksualno vsebino in napeljevanje k spolnosti; • načrtno slačenje pred otrokom; • razkazovanje spolovil; • vsiljevanje golote; • načrtno opazovanje otroka pri negi telesa in intimnih opravilih (umivanje, preoblačenje, kopanje, tuširanje); • fotografiranje in snemanje otrok na seksualiziran način; • prikazovanje pornografije in posnetkov spolnih zlorab otrok otrokom, zloraba na spletu.	• intimno poljubljanje otroka; • otipavanje telesa, dotikanje po intimnih predelih, siljenje otroka, da se dotika telesa storilca; • različne oblike samozadovoljevanja: samozadovoljevanje pred otrokom, siljenje otroka v dejavnost samozadovoljevanja ali vzajemnega, samozadovoljevanja, opazovanje otroka med samozadovoljevanjem; • drgnjenje s telesom ali spolovilom ob otroka; • siljenje otroka v dotikanje spolovil z usti, dotikanje otrokovih intimnih delov telesa z usti; • vtikanje prstov ali predmetov v nožnico ali danko; • posilstvo.

¹ Vir: ZRSS, 2023; https://www.zrss.si/wp-content/uploads/2023/08/protokol_spolno_nasilje.pdf

Po oceni Sveta Evrope je v Evropi spolno zlorabljen vsak peti otrok. Podatki na slovenskem osnovnošolskem vzorcu iz leta 2019² (N = 4617) kažejo, da je vsaj enkrat eno od oblik spolnega nasilja s strani odrasle osebe doživelo 24 % učencev tretje triade, pri čemer je spolno nasilje s strani odrasle osebe doživelo 26 % deklet in 23 % fantov.

Vsaj enkrat pa je eno hujših oblik spolnega nasilja (ki ne vključujejo opazk na telo oz. opazk s spolno vsebino) doživelo 9,6 % učencev tretje triade, kar pomeni, da **poročajo o izkušnji spolnega nasilja 2–3 učenci na razred**, pri čemer **ni bilo razlik v poročanju med spoloma**.

Raziskovanje (lastne) spolne identitete, spolnih praks s spolnim(i) partnerjem(i) med mladostniki spada med normativne razvojne naloge tega obdobja, lahko pa se razvije v spolno nasilje in spolno zlorabo. V omenjeni slovenski raziskavi je o eni od oblik spolnega nasilja s strani vrstnika poročalo 33 % učencev in sicer 38 % učenek in 28 % učencev. Vsaj enkrat pa je eno hujših oblik spolnega nasilja s strani nekoga od vrstnikov doživelo 14 % učencev, in sicer 17 % učenek in 11 % učencev.

Naj ponazorimo s primerom spolne zlorabe: *»Moral sem iti z njim v prostore delavnice. Tam je imel delovno mizo. V levem predalu mize so bile revije. Da me bo poučil, je rekel. Tiste umazane revije je potegnil iz predala in mi jih kazal. Prvič sem jih videl. Nato še večkrat. Njemu se je zdelo vse blazno smešno in zabavno. V zadregi sem se smejal tudi jaz, kaj pa naj bi? Nisem mu upal povedati, da je bilo ogabno. On se je smejal, v ustih sem videl slino. Ko sem se uspel izviti, sem si najprej umil roke pod tekočo vodo, že samo zaradi gledanja slik. A svojega doživljanja in gnusa nisem mogel sprati.«*

V nadaljevanju se bomo osredotočili na spolno zlorabo, ki jo povzroči odrasli storilec. Ukrepanje, če je storilec vrstnik oziroma mladoletna oseba, pa se obravnava z enako resnostjo in upošteva nekoliko prilagojene korake, kot so zapisani v *Protokolu za ravnanje ob zaznavi in obravnavi spolnega nasilja in spolnega nadlegovanja v vzgojno-izobraževalnih zavodih* (2023).

PREPOZNAVA

Pri spolnih zlorabah otrok podobno kot pri drugih oblikah nasilja opazimo posledice na čustvenem, telesnem, socialnem in vedenjskem področju (glej razpredelnico Znaki spolnih zlorab), tudi duhovnem. Za pravilno oceno, da je nekdo doživel spolno zlorabo, kriterij niso le znaki seksualiziranega vedenja. Na slovenskem kliničnem vzorcu iz leta 2016³ je bilo le 26 % spolno zlorabljenih otrok in mladostnikov, ki so kazali znake seksualiziranega vedenja. Še posebej učitelji športne vzgoje so v največjem kontaktu s telesnimi znaki učencev – v športni opremi vidijo marsikaj (posledice samopoškodovanja, zlorabe motnje hranjenja ...). Pozorni na telo že zaradi zagotavljanja pravilnega in varnega izvajanja športnih dejavnosti hitreje opazijo specifične spremembe na telesu, lahko tudi v vedenju (npr. izmikanje dejavnostim, zakrivanje telesa z oblačili) in morebitne pridružene druge znake, ki so navedeni v razpredelnici Znaki spolnih zlorab.

² Pirc, T., Štirn, M., Šraj Lebar, T., Kocbek, K., Alič, L., Šibilja, J., & Dolinar, M. (2019). Primarna preventiva vrstniškega in spolnega nasilja na škodo otrok: Program NEON – Varni brez nasilja. ISA institut.
https://www.programneon.eu/wp-content/uploads/2019/11/Program-NEON_zaklju%C4%8Dno-poro%C4%8Dilo-in-predstavitev-programa.pdf

³ Šraj, T. (2016). *Povezanost značilnosti spolne zlorabe s psihičnimi posledicami pri otrocih in mladostnikih: doktorska naloga*. Filozofska fakulteta v Ljubljani.

Znaki spolnih zlorab

Kategorije	Znaki
Čustveni znaki	• anksioznost, depresivnost, nihanja v razpoloženju • fobije, strah pred temo, biti sam... • izražanje jeze in sovražnosti do ljudi okrog sebe in do samega sebe • pogosta razdražljivost ali apatičnost, odsotnost • izraziti občutki krivde in sramu • slabo mnenje o sebi, slabo samozaupanje
Fizični znaki	• modrice, opekline, brazgotine, zlomljene kosti, ponavljajoče se poškodbe, sledi dlani, prstov ... • otekline v predelu spolnih organov, prsi, zadnjice, na notranji strani stegen, vnetja spolnih organov, vaginalne ali analne bolečine ali krvavitve, srbenje • spolno prenosljive bolezni • nosečnost • kronične (psihosomatske) bolečine (bolečine v trebuhu, težave z dihanjem, glavoboli), motnje v prehranjevanju, motnje spanja, močenje, blatenje
Socialno vedenjski znaki	• moteni so odnosi z vrstniki (umikanje iz odnosov, pretirana povezanost le z eno osebo ...) • pomanjkanje zaupanja v ljudi • strah pred dotikom drugih ljudi, otrplost – otrok se ne upa ganiti • se ne upa sleči ali pa se sleče ob neprimernih situacijah, ne upa si leči na hrbet ... • strah biti z določeno osebo • umaknjeni so vase ali pa hiperaktivni • so destruktivni, agresivni (trpinčenje drugih, ubijanje živali, kronično nasilni) ali pasivni, preveč ubogljivi vedno naredijo vse, kar se jim reče • so hladni, »brez čustev« ali pretirano izražajo čustva (to se lahko napačno razlaga kot zapeljevanje) • preveč odraslo vedenje, pretirano skrben do drugih • strah iti domov, bežanje od doma • delikventnost • zloraba alkohola ali drugih substanc • samomorilne misli in/ali poskusi samomora • samopoškodovanje • starosti neprimerno spolno vedenje • laganje
Učenčevo delovanje v šoli	• nesodelovanje v šolskih aktivnostih ali težnja k perfekcionizmu • prihajanje v šolo zelo zgodaj, zadrževanje v šoli po pouku in zelo malo ali nič odsotnosti • nenadna poslabšanja učnega uspeha, dosežkov, v nekaterih primerih pa se uspeh bistveno izboljša (zaradi kompenzacije) • slaba koncentracija pri pouku ter nepazljivost, zmedenost • pomanjkanje spontanosti in kreativnosti, konstantno pretirana previdnost ter potreba po kontroli • poudarjena potreba po potrditvi s strani učitelja

ODZIVANJE IN UKREPANJE

1. korak: PRIPRAVA

Žrtve spolne zlorabe so učenci, s katerimi se srečujemo dnevno. Zato je pomembno, da se informiramo o znakih in posledicah spolne zlorabe ter načinih reagiranja. Zatiskanje oči in neodzivanje strokovnih delavcev ob zaznanem sumu je ob poznavanju vseh dejstev nedopustno in kaznivo, učenec pa bo zaman sporočal, da potrebuje pomoč in podporo.

Zaupati takšno obliko nasilja, kot je spolna zloraba, ni lahko niti odraslim, kaj šele učencem, ki so od odraslega odvisni. Zato obstaja več razlogov:

- Strah jih je, da jim drugi ne bodo verjeli.
- Doživljajo grožnjo pred razpadom družine in kaznijo storilca, ki ga ima lahko otrok kljub zlorabi rad.
- Večkrat čutijo krivdo, odgovornost in sram za storilčeva dejanja.
- Doživljajo strah pred postopki prijave in sodnih obravnav.

Zgornji strahovi so pogosto prisotni tudi pri odraslih – zaupnikih. Neodzivanje odraslih pa je razlog, da se domnevna zloraba lahko nadaljuje. Prav tako nepoznavanje in/ali neizkušnost ne smeta postati razloga, da ne pomagamo učencu, ki nas je izbral za zaupnika. Pomembno je, da strokovni delavci storimo vse, kar je v naši moči, da učencu v procesu vzgoje in izobraževanja zavestno opazujemo in stiske, ki jih izražajo na različne opazne ali nevidne načine, čim hitreje tudi prepoznamo. V slovenski raziskavi so ugotavljali, da se otroci o zlorabi zaupajo staršem, fantje prijateljem in dekleta prijateljicam, kot zaupno osebo v šoli pa pogosteje izberejo učitelje kot svetovalne delavce. Slednje kaže na to, kako pomembno mesto imate učitelji v življenju učencev. S tem ko postanete njihovi zaupniki, še ne pomeni, da ostanete sami, odgovornost za prijavo ni samo vaša. Zato je pomembno, da se predhodno seznanimo s prepoznavanjem in preprečevanjem nasilja in zlorab ter o postopkih, ki so vezani na pravočasno obveščanje odgovornih sodelavcev in dolžnost prijave (v že omenjenem protokolu).

2. korak: NAGOVORITI UČENCA, KI JE DOŽIVEL IZKUŠNJO SPOLNE ZLORABE

Diagnosticiranje otrok in mladostnikov kot žrtev spolne zlorabe ni naloga pedagoških delavcev. Še posebej ne smemo zaključevati samo na osnovi posameznih pokazateljev. Prenagljene in poenostavljene ocene so lahko tudi zmotne in škodljive. Opaženi znaki so lahko podobni drugim oblikam zlorab, nasilja ali posledicam dolgotrajno ponavljajočih se stresnih dogodkov, kriznih okoliščin, ki jim je učenec izpostavljen. Zato je pomembno upoštevati celoten kontekst, iz katerega otrok izhaja, ohranjati meje poklicne odgovornosti in sprejeti, da verodostojno oceno lahko oblikujejo le dodatno usposobljeni strokovnjaki.

V primerih suma nasilja nad učencem vemo, da smo odrasli v prvi vrsti odgovorni, da obvestimo pristojne službe, ki bodo ustrezno ukrepale in primer raziskale. Nismo dolžni preverjati, ali je to, kar nam učenec govori, tudi resnično. Manj ko odrasli (npr. učiteljica, učitelj, vzgojiteljica, vzgojitelj, strokovna delavka in delavec) sprašuje o podrobnostih, bolje bo za učenca in za nadaljnje vodenje postopkov tistih služb, ki bodo poskrbele za učenčevo varnost in hkrati zaščitile informacije/dokaze, ki so v nadaljevanju ključne za ugotavljanje, kaj, kdaj, kdo, kje in na kakšen način je zlorabil učenčevo zaupanje. V kolikor pa je učenec sam od sebe že delil specifične informacije, si jih čim prej in kar se da anekdotsko, dobesedno zapišite in posredujete v prijavi ali kasneje z novimi informacijami dopolnite prijavo. Napačna pa je odločitev, da slišane ne prijavite skladno s protokolom za preprečevanje nasilja, ker (še) niste prepričani, da je informacija resnična.

Izkušnje kažejo, da žrtve o spolni zlorabi spregovorijo tudi po več letih oziroma potem, ko so z nekom zgradili dovolj trden in varen odnos. Fantje spregovorijo še težje, pogosto prvič o spolni zlorabi spregovorijo šele po več desetletjih, zato moramo biti nanje še bolj pozorni. Raziskava na slovenskem vzorcu je prav tako pokazala, da se pri razkritju fantom manjkrat verjame kot dekletom.⁴ Ko jih v trenutkih zgodnjega razkritja osebe, ki so bile izbrane za zaupno osebo, niso vzele resno, so lahko umolknile za več let. Včasih učenci zaradi občutka varnosti zastavljajo vprašanja ali delijo informacijo v imenu svojih prijateljev, v resnici pa govorijo o sebi.

⁴ Pirc, T., Štirn, M., Šraj Lebar, T., Kocbek, K., Alič, L., Šibilja, J., & Dolinar, M. (2019). Primarna preventiva vrstniškega in spolnega nasilja na škodo otrok: Program NEON – Varni brez nasilja. ISA institut.
https://www.programneon.eu/wp-content/uploads/2019/11/Program-NEON_zaklju%C4%8Dno-poro%C4%8Dilo-in-predstavitev-programa.p

Pomembno je, da ustvarjamo zaupno ozračje, poslušamo in verjamemo. Ne obsojamo! Učencu jasno povemo, da je prav, da je povedal, in da ni prav, da se mu je to dogajalo. Povemo mu, da se mora zloraba nehati, če se je na kakršenkoli način skozi stike z domnevnim storilcem nadaljevala ali pojavljala v drugačnih oblikah. Glede na starost učencu na primeren način povemo, kaj lahko naredimo in kje lahko dobi pomoč ter kako mu lahko pri tem pomagamo. Pomembno je, da mu ne obljubljam ničesar, česar ne bomo mogli ali smeli izpolniti! Učenec lahko naprej išče od nas soglasje, da ne bi še komu povedali njegove skrivnosti. Učitelji in drugi strokovni delavci nikar ne obljublajte, da ne boste povedali nikomur, ker ste o nasilju dolžni seznaniti pristojne organe (policijo, center za socialno delo). Učencu previdno, z izbranimi besedami, primernim tonom in ob pravem trenutku opišemo korake, ki jih bomo naredili in ga tako pripravimo na sodelovanje s strokovnimi službami. In lahko ste nase ponosni, če vas je/bo učenec izbral za svojega zaupnika! Vključitev staršev pri razkritju spolne zlorabe s strani odraslega mora biti premišljena in res dogovorjena z internim ali celo multidisciplinarnim timom, odvisno, kdo je domnevni storilec. Torej pred kakršnim koli pogovorom o tej vsebini s starši, je nujno posvetovanje z internim timom.

<u>Primerne besede/odzivi</u>	<u>Neprimerne besede/odzivi</u>
»Verjamem ti.« »Vesel sem, da si prišel k meni.« »Žal mi je, da se ti je to zgodilo.« »To ni tvoja napaka/krivda/odgovornost.« »Stal ti bom ob strani, tu sem zate.« »Želim in moram ti pomagati, zato moram o tem spregovoriti tudi s šolsko svetovalno službo in se pogovoriti z osebami/strokovnjaki, ki te bodo lahko zaščitili, saj se ti to ne sme/ne bi smelo dogajati.«	»Zakaj nisi prej povedal/-a?« »A si bila tako pomanjkljivo oblečena?« »Zakaj si sploh šla/hodila tja?« »Zakaj nisi kričal/-a ali pobegnil/-a?« »Gotovo si izzivala ...« »Ali si sanjala ali je bilo res?« »Saj si mu rekel/rekla, naj neha?«

Pozor: Telesni dotik (npr. objem) kot način izražanje bližine je lahko nekomu blizu, nekomu pa nikakor ni. Še posebej pri osebah z izkušnjo spolne zlorabe je pri zagotavljanju osebnega prostora in dotikanju potrebna velika previdnost, saj je bilo ravno z obliko zlorabe spoštovanje njihovih potreb in meja mnogokrat kršeno, odvzeto. Za telesni stik je nujno preveriti pri učencu (npr. potrepljanje po rami, prijem za dlan, objem), ali ga potrebuje in sprejema.

Čeprav ni zaželeno, da sprašujemo po detajlih, pa moramo vseeno biti zelo pozorni na sugestivna vprašanja, ki polagajo besede v usta in nam lahko učenec poda napačne informacije z namenom, da bi nas morebiti pomiril, nam ugajal in se hitreje izognil neprijetnim občutkom (predvsem sramu):

<u>Sugestivna vprašanja</u>	<u>Nesugestivna vprašanja</u>
»Ali se te je dotikal?« »Saj te ni posilil?« »Ali se to dogaja že dolgo časa?« »Ali si mu pustila, da ti je to delal?«	»Kaj vse ti je počel?« »Koliko časa se to dogaja?« »Kako se je začelo?«

Za prijavo suma spolne zlorabe ne potrebujemo podrobnosti in slednje prepustimo strokovnjakom, ki so za tovrstne intervjuje v postopku preiskave izurjeni in kompetentni (kriminalisti, strokovnjaki na CSD, Hiša za otroke).

3. korak: ZAGOTAVLJANJE PODPORE (V SODELOVANJU S STARŠI, SKRBNIKI, RAZREDOM IN ŠOLO)

Z razkritjem smo še vedno na začetku pomoči učencu. Vendar pomoč učencu ne pomeni, da njegovo zgodbo znova odpirate se pogovarjate o njegovi izkušnji ali aktualnih postopkih, razen če je to potreba in želja učenca ter o tem spregovori ali povprašuje sam. Pri tem bodite pozorni tudi nase, koliko zmorete poslušati tudi sami in učencu omogočite pogovor s svetovalno službo. Vloga učitelja je, da z njim ohranjate dober stik, mu date vedeti, da ste mu na voljo za čustveno in praktično podporo za vsakodnevno bivanje v šoli. Nikakor pa ga dodatno ne izprašujemo. Pomembno je, da učitelj skrbi za učenčevo dobro počutje v razredu in mu daje pozitivno pozornost in podporo pri obveznostih v šoli s potrebnimi prilagoditvami pri pridobivanju in ocenjevanju znanja. Zaradi občutka drugačnosti pa občasno potrebujejo pomoč tudi pri vključevanju v skupino vrstnikov/sošolcev. Postopki, ki sledijo, so običajno čustveno obremenjujoči in zato žrtve od odraslih potrebujejo podporo pri čustveni regulaciji.

V šoli je pomembno tudi znotraj kolektiva **etično varovanje informacij**. Pomembno je, da se podrobne in intimne informacije izmenjujejo le na internem timu, oddelčni učiteljski zbor pa je pomembno informirati le z osnovnimi podatki, da bodo učenca lažje razumeli in ga v procesu poučevanja podprli. Z ostalimi kolegi pa lahko delite predvsem vašo stisko pri soočanju s to tematiko, ne pa konkretne informacije, za katerega učenca gre in kakšno izkušnjo ima, npr.: »V razredu mi je učenka razkrila spolno zlorabo in mi je težko, ker ...«. Dobro si je predvsem zagotoviti podporo svetovalne službe ali/in supervizijo.

Zelo pomembno je tudi, da, ko stečejo postopki prijave, skušamo skupaj s svetovalno službo podpreti (nezlorablajočega) starša. To ne pomeni, da smo njihovi svetovalci, temveč razumemo stisko, s katero se soočajo in morebiti v pogovoru tudi kakšen vidik izrazijo, ko iščejo podporo za učenca. Raziskave kažejo, da so posledice spolne zlorabe milejše, ko ima učenec podporo staršev. Tudi starši so v času prijave, postopkov in soočanju z nastalo situacijo zmedeni, negotovi, prestrašeni, zaskrbljeni, pod stresom, v stiski in potrebujejo tako naše razumevanje kot opogumljanje (da so na pravi poti).

V razredu ne razkrijte ne vsebine spolne zlorabe ne dejanja. Skušajte povečati toleranco sošolcev do dotičnega učenca in njegovega specifičnega vedenja zaradi stiske. Poskušamo doseči sočutno sprejemanje in potrpežljivost. Učencu pa se naj omogoči podporo pri vključevanju med vrstnike ter umiki v varen prostor, ko mu je delovanje v razred prezahtevno. Strategije podpore se skozi čas spreminjajo in načrtujejo skupaj s sodelavci, ki učenca obravnavajo.

4. korak: ZAKLJUČEVANJE/SPREMLJANJE

Razkritje žrtve in prijava sta šele začetek podpore v procesu predelave travme in morebitnih sodnih postopkov. Skozi to obdobje učenec potrebuje različne oblike pomoči, ki si jih razdeli strokovni tim šole glede na svoja področja dela in je skozi čas tudi različno intenzivno. Potrebna bo dolgotrajna podpora učenca tako znotraj kot izven šole. »Stati mu ob strani« na primeren način, pomaga, da tudi odrasli zunaj šole podprejo strokovno obravnavo učenca, ki včasih lahko traja tudi več let. Običajno postopki obravnave na sodišču trajajo dalj časa, zato strokovnjak, psihoterapevt zunaj družine predstavlja dobro kontinuiteto, kjer lahko v pogovoru z njim sproti razbremenjuje stiske, s katerimi se srečuje na tej poti. Spolna zloraba je običajno travmatska izkušnja, se pa lahko posamezne težave ali motnje pojavijo v drugih razvojnih obdobjih učenca, zato je pomembno, da smo pozorni na te vidike in podpremo morebitno ponovno strokovno obravnavo. Težave se lahko izrazijo tudi na drugačen način, na primer iz usmerjanja stisk navznoter do izražanja težav navzven v obliki manj sprejemljivega vedenja. Osveščen strokovni delavec bo presegel delovanje v smeri discipliniranja in poskrbel za celostno razumevanje učenčevega položaja – žrtve spolne zlorabe.

5. korak: KROG PODPORE IN NAPOTITEV

Pomembno je, da s starši ohranjamo kakovosten stik tudi kasneje. Ti nam lahko sporočijo morebitne nove vidike odzivanja učenca in po potrebi v sodelovanju z njimi iščemo rešitve v razredu oziroma za dodatno pomoč vključimo tudi šolsko svetovalno službo.

V razredu je vseeno nujno izvajati preventivne dejavnosti za preprečevanje spolnih zlorab, a je pomembno vedeti, kako izvajamo program, če imamo učenca z izkušnjo spolne zlorabe. Zato je potrebno, da v izvedbo delavnic vključite šolsko svetovalno službo ali druge strokovnjake izven šole, ki so usposobljeni za izvajanje in pogovor z učenci o tej vsebini. S tem zmanjšamo ali se izognemo tveganju za dodatno travmatizacijo žrtve in pravočasno in učinkovito ukrepanje ob morebitnem kasnejšem pojavu postravmatske stresne motnje.

STROKOVNA PODPORA

Zelo pomembno je, da ima vsak pedagoški delavec in drugi, ki delujejo pri vzgoji in vodenju učencev, v primerih, ko je učenec žrtev nasilja/spolne zlorabe, ob sebi dejavno podporo internega tima in sodelavcev. Med postopkom prijave in po njem je pomembno zaposlenim, sodelujočim zagotoviti možnost posvetovanja, supervizije in strokovno vodenega individualnega ali skupinskega razbremenilnega pogovora. Spoprijemanje s spolno zlorab je zahtevna tema, še posebej, ko gre za učenca, ki nam je blizu in smo z njim povezani.

Predhodna izobraževanja zaposlenih s področja problematike spolnega nasilja in spolnih zlorab učencev pa lahko pripomorejo k večji strokovni avtonomnosti in odločnosti, ko bo potrebno ukrepati.

SKRB ZASE

Pri delovanju na področju zlorab in nasilja je zelo pomembno, da zavestno poskrbimo tudi za svoje potrebe in hitre razrešitve morebitne stiske. Na eni strani je potrebno sprotno čustveno razbremenjevanje in samouravnavanje, ki se običajno povezuje tudi z aktivnostmi, ki so nam blizu, stikom z naravo, morebitno rekreacijo, na drugi pa poznavanje protokolov odzivanja v primeru zaznanega nasilja in zlorab ter obvladovanje različnih veščin. Učinkovito nam lahko pomagajo različne tehnike sproščanja, urjenje veščin prizemljevanja in druge spretnosti, ki so nanizane v dveh prispevkih »Podpora pri skrbi zase F izhodišča« in »Skrb zase – primeri aktivnosti za pedagoške delavce« (<https://www.zrss.si/stiki-s-prakso/aktualno/varno-spodbudno-ucno-okolje/>). Res je pomembno, da v tem zahtevnem obdobju poskrbite zase in se dodatno ne izčrpavate.